

Asia: VN/17688/2021

Työryhmän selvitysluonnos: datanhallinta-asetuksen kansallinen täytäntöönpano

Oletteko samaa mieltä datanhallinta-asetuksen sisällön kuvauksesta? Vaatiiko jokin kohta mielestänne lisää selvennystä, jotta pystytte soveltamaan datanhallinta-asetusta?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Datanhallintasäädöksen sisältö on selvitysluonnoksessa kuvattu pääosin asianmukaisesti. Seuraavia kohtia tulisi kuitenkin selventää:

a) Asetuksessa käytetty käsite uudelleenkäyttö vastaa aiemmin kansallisessa lainsäädännössä käytettyä toissijaista käyttöä (esimerkiksi laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä 552/2019). Termit vastaavat pitkälti toisiaan ja asiaa olisi hyvä kuvata esimerkiksi määritelmässä.

b) Määritelmässä tulisi selventää mitä tarkkaan ottaen tarkoitetaan anonymisoidulla tiedolla ja miten pseudonymisointi ja anonymisointi eroavat toisistaan.

Oletteko samaa mieltä nykytilan arvioinneista? Miten datanhallinta-asetus vaikuttaa toimintaanne?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nykytilan arvioinnissa on hyvin käsitelty datahallintosäädöksen, julkisuuslain ja tiedonhallintalain suhdetta. Lopputulema, että datahallintosäädöksestä ei aiheudu lainsäädäntöön erityisen suuria muutostarpeita, on perusteltu.

Datahallintosäädöksen kansallisen toimeenpanon vaikutuksia julkisen hallinnon tehtäviin käsitellään kuitenkin puutteellisesti.

Keskitetty tietopiste:

Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan keskitetyn tietopisteen osalta ei selvityksessä ole huomioitu riittävän laajasti jo nykyisellään tietopistepalveluita tuottavien viranomaisten mahdollisuuksia tuottaa keskitetyn tietopisteen palvelua.

Tilastokeskus voisi esimerkiksi tuottaa olemassa olevien luetteloiden ja -katalogien pohjalta aineisto- ja yhteystietoluettelon niin, että se sisältää datahallintosäädöksen edellyttämät tiedot ja toiminnallisuudet. Perustana olisi Tilastokeskuksen jo tarjoama tutkimusaineistokatalogi ja neuvontapalvelut, joita datahallintosäädöksen palvelutehtävän täyttämiseksi tulisi laajentaa.

Toiminnon laajentaminen edellyttää lisäresursointia Tilastokeskukselle, mutta vielä enemmän lisäresursointia palvelun asianmukainen tuottaminen tulee vaatimaan, mikäli se osoitetaan jonkin muun viranomaisen tehtäväksi, toisin kuin raportissa arvioidaan.

Toimivaltainen viranomainen:

Datanhallinta-asetuksen mukaan jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen elin tukemaan julkisen sektorin elimiä tietojen uudelleenkäytön edistämiseksi. Raportissa arvioidaan, että tarve datanhallinta-asetuksen tarkoittamalle tekniselle tuelle on varsin vähäistä lyhyellä tähtäimellä.

Datan uudelleenkäyttö on kuitenkin ollut voimakkaassa kasvussa niin, että aineistojen uudelleenkäyttö esimerkiksi tutkimustoiminnassa on moninkertaistunut. Myös tarve aineistojen käytön tukeen lisääntyy koko ajan.

Tilastokeskuksen kokemuksen mukaan nykyresursseilla ei kysyntään pystytä vastaamaan asetuksen määrittämässä aikataulussa. Tilastokeskus näkee, että jo alkuvaiheessa on tarve vahvistaa nykyistä tukea niin, että viranomaiset voivat hoitaa laajentuvat tehtävänsä ja palvelutoimintansa datahallintosäädöksen 7. artiklan 5. kohdan mukaisessa aikataulussa.

Toisin kuin raportissa arvioidaan, datahallintosäädöksellä luultavasti on merkittäviä vaikutuksia rekisteritietojen ja niistä koostettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytön edistämisessä.

Tilastokeskus voisi toimia yleisenä toimivaltaisena elimenä, jonka palvelu kattaisi kaikki julkishallinnon uudelleenkäyttöön sopivat tietoaineistot. Tähän Tilastokeskuksella on hyvät valmiudet sillä virasto kerää muiden viranomaisten aineistoja merkittävässä määrin tilastointitarkoituksiin ja uusitun lain mukaan myös tutkimus- ja selvitystarkoituksiin.

Muutos lakin tilastokeskuksesta tuli voimaan 1.3. 2023. Lakimuutoksessa Tilastokeskukselle osoitetaan entistä selvemmin tehtävä ja valtuudet kansallisena tutkimusaineistojen tarjoajana.

Vapaamuotoiset huomiot selvityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Seuraaviin kohtiin selvityksessä esitämme korjausta.

- Sivun 41 taulukkoon Tilastokeskus ehdottaa seuraava korjausta. Tilastolain 13 §:ää sovelletaan TK:n, Tullin, Luken ja THL:n tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamiseen (Tilastolakiin

viitataan THL:ää kokevan lain 5 h §:ssä ja ruoka- ja luonnonvaratilastoja koskevan lain 1 §:ssä). Tilastolain 19 § (koulutus, ammatti, sosioekonominen asema, ikä, sukupuoli) koskee vain Tilastokeskusta. Ruoka- ja luonnonvaratilastoja koskevan lain 4 §:ssä on vastaava säännös.

- Sivulla 19-20 käsitellään EU:n tilastoasetusta (223/2009) ja sen tilastosalaisuus periaatetta. Kappaleessa todetaan virheellisesti, että EU:n tilastoasetuksen tilastollista luottamuksellisuutta sovelletaan Kansaneläkelaitokseen, Eläketurvakeskukseen, Ilmatieteenlaitokseen, Liikenne- ja viestintävirastoon, työ- ja elinkeinoministeriöön sekä Maanmittauslaitokseen. Nämä organisaatiot tuottavat Suomen virallisia tilastoja mutta eivät tuota tietoja Euroopan Unionin tilasto-ohjelmaan kuuluviin tilastoihin. Näin ollen näihin organisaatioihin ei sovelleta EU:n tilastoasetusta. Tämä kohta on syytä selvityksessä korjata.

- Sivulla 51 on kuvattu Tilastokeskuksen tehtäviä vanhan lain mukaisesti. Tilastokeskusta koskevaan lakiin on lisätty (1.3.2023 alkaen) uusi 2 a §, jonka mukaan ”Tilastokeskuksen tehtävänä on ylläpitää, kehittää ja parantaa tilastojen ja tietoaineistojen tuottamiseen ja jakeluun liittyviä palveluja tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten edistämistä varten (tutkija- ja aineistopalvelu). Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu edistämään tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa sekä vastaamaan muissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa toimivien tutkijoiden tietoaineistotarpeisiin ilman aiheetonta viivytystä, tietoturvalisessä käsittely-ympäristössä, ajantasaisella aineistolla ja mahdollisimman tasapuolisella tavalla.”

Selvityksessä on syytä korjata Tilastokeskuksen tehtävät nykyisen lain mukaisiksi. Erityisesti tämä on tärkeää, sillä uudistettu laki korostaa Tilastokeskuksen tehtävää aineistojen toisiokäytön ja uudelleenkäytön edistämässä. Tutkijapalvelun tehtävää on Tilastokeskuksessa toteutettu vuodesta 2009 lähtien tilastolain nojalla ja muutetussa laissa Tilastokeskuksesta selvennetään edelleen tilannetta. Tehtävä vastaa datanhallinta-asetuksen tavoitteita tietojen uudelleen käytöstä, edistämisestä ja jakamisesta. Tehtävään kuuluu myös aineistokatalogin ylläpitäminen ja kehittäminen.

Storgårds Leena
Tilastokeskus - Pääjohtaja Markus Sovala